

Iakttagelser i samband med taxering

Av assessorn Hans Kullander

Att ifylla deklarationsformulär anses väl av det stora flertalet berörda människor vara en besvärlig uppgift. Från Stockholms horisont bär den omfattande förekomsten av deklarationsbyråer under tiden januari och februari månader varje år syn för sägen. På landsbygden synes mig en viss kategori av mer eller mindre sakkuniga personer vara överbelastade med motsvarande uppdrag för traktens invånare.

Förfrågningar sker till taxeringsnämndens ordförande och kronoombud i ganska stor utsträckning dagarna före den 15 februari. Dessa taxeringsnämndens ”verkställande organ” kan med sorg i sinne konstatera hur tidigare år rättade felaktigheter av formellare art återkommer, trots att underrättelser om dylik avvikelser då utskickats. Man får många gånger det intrycket att deklareranten följer föregående års deklARATION så till bokstav och siffra att underrättelse om avvikelser från densamma helt förgätas, när man ånyo tar sig an uppgiften.

Det kan också sägas att formulären visserligen förenklats i någon mån genom decennierna, men att de alltjämt i vissa delar är väl besvärliga för den som bara en gång årligen har kontakt med dem. Följande redogörelse för vanliga fel och försummelser i förevarande sammanhang bör alltså stämma till eftertanke inte bara deklareranten utan jämväl den som äger möjlighet att påverka deklarationsformulärens innehåll i förenklande syfte.

Huvudformuläret 1 A har på sin första sida utrymmen för uppgifter an-

gående den skattskyldige själv, hemvinst, civilstånd och ”särskilda upplysningar och yrkanden”.

Den som har att på denna sida med stämpel eller annorledes notera att taxering till allmän varuskatt under visst reg. nummer skett samtidigt med inkomsttaxeringen, kunde önska att någonstans fanns ett godtagbart textfritt utrymme, vilket för närvarande inte är fallet. Uppgifterna angående civilstånd och dylikt bereder förvånansvärt många deklareranter bekymmer framför allt såtillvida att de blir ofullständiga. Någon förenkling av formuläret kan svårigen ske så länge bakomvarande författningsregler är så invecklade.

Inkomst av tjänst

Här gäller å ena sidan att utrymmet är för knappt tilltaget för deklareranten men å andra sidan att denne ofta icke upptager viss inkomst eller också redovisar den fel. Till exempel utelämnas ofta semesterersättning. Andra ersättningar, avseende traktamenten, resekostnader och dylikt upptages ibland icke, samtidigt som avdrag icke yrkas för motsvarande kostnad — ett kvittningsförfarande som i det enskilda fallet kan lända deklareranten till förfång med hänsyn till regeln om avrundning av totala kostnadsavdraget. Som regel innebär annars att schablonavdraget, 100 kronor, orättmätigt utnyttjas bortsett från de fall där taxeringsnämnden kan ha en annan uppfattning om storleken av kostnadsavdraget. Schablonavdraget utnyttjas stundtals felaktigt

jämte specificerat avdrag enligt alternativ 2. Avgift till arbetslöshetskassan liksom olika former av försäkringspremier hänförs ibland felaktigt till inkomstkällan tjänst i stället för till allmänna avdrag. I detta sammanhang bör även nämnas den företeelsen bland kategorien folkpensionärer som består i att två makar deklarerar gemensam pension i stället för var sin och därmed går miste om ett schablonavdrag av 100 kronor. Detta rättas i vissa nämnder genom att avdraget höjes till 200 kronor — ett förfarande som möjligen kan försvaras om vederbörande folkpensionärer samtidigt erhåller avdrag för väsentligt nedsatt skatteförmåga till ett belopp så att någon beskattningsbar inkomst icke uppkommer.

Allmänna avdrag

Regeln att rätt vid kommunaltaxeringen till avdrag för underskott i förvärvskälla ej avser hemortskommunen, när källan är belägen i annan kommun, syndas ofta emot. Parallellt med detta finns felaktigheter i samband med redovisningen intäkt av villafastighet i annan kommun än hemortskommunen. Att avdrag vid den statliga taxeringen medgives endast för debiterad *kommunalskatt* och alltså icke för den totala skatten borde vara allom bekant, men utgör ofta anledning till rättelse från taxeringsnämndens sida. Reglerna om premieavdrag under numera punkterna 5 och 6 av övriga allmänna avdrag är gemene deklarants vanligaste felkälla och taxeringsnämndens stora sorgebarn. Redovisningen har här blivit alltmer krävande och rättelser under dessa punkter är ytterst vanliga. Det senaste taxeringstillfället vill det synas som ett ospecificerat yrkande till ett belopp av 500 kronor för gift skattskyldig har varit

vanligast och förorsakat nämnden mycket arbete med infordrande av specifikation, vilken förvånansvärt ofta visat det oberrättigade i yrkandet. Uppgiftsskyldigheten under punkterna 7 (pensionsförsäkrings identifikation) och 8 (understödsstages namn och adress) försummas. Huruvida understödstagaren exempelvis är moder eller dotter svävar en taxeringsnämndens ordförande ofta i okunnighet om. Likaså beräknas det s.k. förvärvsavdraget (p. 9) alltför ofta på bruttointkomsten av arbete i stället för rätteligen på det belopp som återstår sedan kostnadsavdraget verkställt.

Att maximeringen av förvärvsavdraget till 2.000 kronor icke iakttages förekommer ävenledes och motsvarande avdrag med 300 kronor utföres ibland felaktigt under punkt 11. Under denna upptages ibland makes tillkommande restbelopp av premieavdraget inom ramen för schablonbeloppet, när detta överstiger deklarantens specificerade belopp. När summeringen vid den *statliga* taxeringen sker av allmänna avdragen, medräknas gärna summa underskott i förvärvskälla i övriga allmänna avdrag och tillgodoräknas på så sätt två gånger vid sammanräkningen å formulärets sista sida.

Sammanfattning å formulärets sista sida

Här upptages vid kommunaltaxeringen ofta felaktigt inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet utöver garantibeloppet, trots att nettointäkten understiger procentavdraget. Garantibeloppet som givetvis skall tilläggas den dessförinnan framräknade inkomsten fråndrages ibland av misstag. Man försummar ofta att utföra den behållna förmögenheten till denna sida. Att kapitalinkomst utan före-

gående reduktion av extra avdrag utföres på sista sidan är ävenledes icke så ovanligt.

Annan fastighet (en- och tvåfamiljs-)

Reglerna för redovisning av sådan fastighet som avses i 24 § 2 mom KL (en och tvåfamiljsfastigheter) rymmer ett flertal distinktioner som även för fackmannen är besvärliga och för deklaranterna säkerligen oftast okända. Betydelsen av att taxeringsvärde eventuellt icke varit åsatt fastigheten för beskattningsåret liksom av densamma kunnat utnyttjas endast en del av året eller kanske rent av varit obebyggd och byggnad — helt eller delvis — färdigställt under beskattningsåret är med största sannolikhet höljd i dunkel för de flesta fastighetsägare. Redovisas de korrekta omständigheterna i deklarationen har taxeringsnämnden alltid möjlighet att bringa ordning i taxeringen utan alltför stor vecklagan. Att reducera förekommande belopp med hänsyn till tiden för innehavet o. d. borde dock kunna ombesörjas mera allmänt av den deklarerande. Likaså brister redovisningen ofta beträffande storleken av "eftergifts" beloppet vid statliga lån och fördelningen mellan dylikt lån och annat lån kommer icke till synes. De förbises vanligen att det s. k. extra avdraget icke får tillgodoföras till belopp utöver den redovisade bruttointäkten, varemot det väl får tilläggas till sitt totala värde ett redan på grund av räntor och/eller avgäld uppkommet underskott.

Annan fastighet (i övrigt)

Här gives icke så stort utrymme för tekniska felaktigheter som beträffande den nyssnämnda typen av fastighet. Dock bör man ägna uppmärksamheten åt det

förhållandet att deklarerad hyresintäkt skall, även beträffande egen beräknad hyra, avse *varmhyra*, varjämte man äger göra avdrag för eldningskostnaden. Att värdeminskningensavdraget skall beräknas — beträffande byggnader — på taxerade *byggnadsvärdet* kan synas självklart men föranleder dock mången gång taxeringsnämnden till ändring av ett upptaget totalt tax. värde. Vidare har man att beakta den regeln att just nämnda byggnadsvärde naturligen måste reduceras med summan av de belopp, på vilka förhöjt avdrag i och för inventarier yrkas. Ett procentavdrag överstigande nettointäkten föranleder ibland felaktigt ett yrkande om avdrag för underskott i förvärvskällan. Måne garantibeloppet därvid alltid upptages!?

Jordbruksfastighet (formulär 4 A)

Här kräver formuläret inledningsvis uppgift om fastighetens taxeringsvärde, även i vad avser skogsmark och skogsvärde. Dessa sistnämnda värden såväl som jordbruksvärdet och naturligtvis även det totala värdet är grundläggande för taxeringsnämndens granskning av jordbruksbilagan och uppgift om underlag för skogsvårdsavgift. Detta förhållande må särskilt framhållas inför 1966 års taxering, då de nya taxeringsvärdena för fastigheterna skall tillämpas för första gången. På denna punkt slarvas det mycket av deklaranterna, och samma förhållande gäller för uppgiftsskyldigheten beträffande djurbestandets omfattning vid beskattningsårets utgång, grundläggande för förmögenhetsredovisningen av levande inventarier. I detta sammanhang må jag framhålla hur många gånger taxeringsmannen kan ställas inför tveksamheter på den grund att prövningsnäm-

dens anvisningar beträffande värdet av bruksdjur icke är kongruent med deklara-tionsformulärets (beträffande ungnöten) eller rent av saknar uppgift (beträffande tjur). Det borde här närmast ankomma på prövningsnämnden och den granskade riksskattenämnden att vara verksam för att skapa likformighet.

Kontantintäkter

Beträffande posterna A 1—6 under ru-briken *bruttointäkter* förtjänar följande att framhållas:

Specifikation av antalet försålda hus-djur glömmes jordbrukaren ofta bort. Det förekommer även att *netto*intäkten av fjäderfä och ägg redovisas trots att sam-tidigt inköpskostnaden upptages såsom avdrag under "kostnader, A4". Glömskan gäller alldeles särskilt intäktsposter av typer bensinrestitution, s. k. dragna insat-ser hos skogsägareföreningen och efter-likvider från såväl mjölk- som slaktdjurs-uppköparen. Att försäljning av julgranar från den egna skogen kan ge intäkter sy-nes för många vara obekant och ofta sker en redovisning per netto, vilket omöjlig-gör beräkning av varuskattepliktiga om-sättningen.

Utgifter

Beträffande posterna A1—14 under rubriken kostnader kan med ett beklag-ande ibland konstateras hur *bilben-sink*kostnaden föranleder dubbelt avdrag dels under "bränn- och smörjoljor" dels under det på visst sätt fördelade avdra-get för bilkostnader. Därutöver före-kommer att "diverse driftsutgifter" redo-visas ospecificerade samt att såsom "rän-tor" upptages även amorteringsdelen av lånet. Till de återkommande och även be-tydelsefulla problemen vid taxeringen av

jordbruk hör frågan om avdragsgill del av kostnad för anskaffning av nya inven-tarier (traktorer m m) samt frågan om hur stor del av de kostnader, vilka ned-lagts på fastighetens byggnadsbestånd, som kan hänföras till avdragsgillt under-håll. Eftersom de båda sistnämnda spörs-målen regelmässigt måste föranleda för-frågningar till den skattskyldige (stenci-lerade blanketter finnas t o m för ända-målet i vissa fall), kunde man på goda grunder ifrågasätta huruvida inte dekla-rationsblankettfloran här kunde utökas. Deklaranten skulle — liksom fallet är vid insättning på skogskonto och yrkande om värdeminskingsavdrag för skog — åläg-gas att å särskild blankett närmare redo-visa yrkat avdrag av ifrågavarande slag.

Naturaförmåner

Beträffande bostadsförmån utelämnas ofta uppgiften om antalet rum eller upp-gives endast varmdelen. Samma är för-hållandet med noteringen om elspis o d vilken är så viktig — även för bedömande av frågan om värdet av privat elströms-förbrukning. Likaså kräver formuläret stor noggrannhet av deklaranten i vad avser i hushållet använda produkter. Här är re-dovisningsmetoderna flera — ibland upp-tages totala beloppen enligt vederbörande prövningsnämnds anvisningar och häre-mot yrkas avdrag för kostnader och för inköpta produkter. Tillfälliga kosttagare bortglöms ej sällan i detta sammanhang eller yrkas beskattade för ett värde lika med motsvarande kostnadsavdrag under B 1. Någon redovisning av saluvärdet av exempelvis eget virke uttaget till grund-förbättringsändamål synes sällan. Ett korrekt återgivande av insättning av med-el å skogskonto återfinns man icke hel-ler så ofta.

Rörelse

Så självskrivna uppgifter som rörelsens plats och art uteglöms ofta och bereder taxeringsmannen bekymmer, då rörelsen nyetablerats. För en ny taxeringsfunktionär, kanske utan "privat" lokal-kännedom, innebär dessa uppgifter värdefulla data för att bedöma taxeringen. Frågan om det berättigade i avdrag för lokalhyra, bränsle, telefon o d får exempelvis en särskild betydelse om det framgår att rörelsen bedrivs i bostaden — samma är förhållandet med bil- och transportkostnader. Genom att platsen för rörelsen icke närmare anges kommer säkerligen problem om dess kommuntillhörighet någon gång att lösas felaktigt eller i allt fall en korrekt bedömning att bli omöjliggjord. Storleken av omsättningen blir ofta felaktigt redovisad, vilket genom tillkomsten av allmänna varuskatten oftare har blivit anledning att fastslå samtidigt som vikten av en riktig redovisning härvidlag på så sätt ytterligare betonats. Eventuellt kunde här formuläret ge utrymme för uttrycklig redovisning av både den totala omsättningen och den del därav som är varuskattepliktig. Beträffande formulär 7 A gäller härutöver att ingående varulager alltför ofta missstämmer med föregående års utgående varulager. Likaså synes stora svårigheter föreligga för en sakligt riktig åtskillnad

mellan kontanta utgifter för varuanskaffning enligt p 9 och de renodlade driftskostnader som finnes exemplifierade på motstående sida (p 13). — Man kan också ställa sig frågande till skälet varför icke utrymme gives i formuläret för upptagande av vissa förmånsvärden t ex naturaförmåner.

Förmögenheten

Det förekommer att den skattskyldige till sin egen nackdel upptager markvärdet på fastighet vilken innehavs med tomt-rätt. Fluktuationerna i inventariebeståndet hos en jordbrukare återspeglas ofta icke i förmögenhetsredovisningen. Under året uppburna räntor inkluderas icke i medelstillgången vid beskattningsårets utgång. Rörelseidkaren redovisar stundtals varulagret till det efter nedskrivning bokförda värdet och icke som rätteligen bort ske, till det verkliga värdet.

Man må inför denna katalog av vanligare felaktigheter i deklarationerna uttrycka en stillsam förhoppning att svenska folket icke bara ytterligare förkovras i konsten att ifylla blanketter utan också — i dess egenskap av deklaranter — ägnar någon mer tid än bara det sista dygnet före den 15 februari åt eftertanke över inkomstredovisningen.